

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2016; 3(180): 38-41

УДК: 368.029

JEL: G22

DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2016/180-3/6>О. Прокоф'єва, канд. екон. наук, асист.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ**РИНОК ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В ПЕРІОД ГЛОБАЛЬНОЇ РЕЦЕСІЇ**

У статті досліджено ринок перестрахування в період глобальної рецесії. Досліджено ринок перестрахування та його місце в глобальному страховому просторі. Розглянуто сутність ринку перестрахування та особливості його функціонування. Виокремлено процеси капіталізації на світовому ринку перестрахування, визначено процес становлення ринку перестрахування та цикли його розвитку. Досліджено сучасний стан вітчизняного та іноземного ринку перестрахування та тенденції його розвитку в умовах глобальної рецесії. Розкрито механізм функціонування глобальних перестраховиків на ринку перестрахування. Досліджено перспективи розвитку вітчизняного ринку перестрахування з урахуванням глобальних тенденцій.

Ключові слова: ринок перестрахування, глобальна рецесія, процеси капіталізації, світовий ринок перестрахування.

Постановка проблеми. Ринок перестрахування є невід'ємною складовою глобального страхового ринку. Перестрахування відіграє важливу роль в забезпеченні платоспроможності страхових компаній, тим самим підтримуючи стабільний стан страхового ринку в цілому. На глобальному ринку перестрахування діють фінансово потужні транснаціональні перестраховики, обсяги капіталу яких перевищують обсяги національних страхових ринків країн, що розвиваються. Дослідження діяльності таких перестраховиків і процесів, які відбуваються на світовому ринку перестрахування в період глобальної рецесії є надзвичайно важливим для розуміння і прогнозування розвитку ринку перестрахування України.

Діяльність світових перестраховиків в період глобальної рецесії стала жорсткішою, внаслідок чого ринок перестрахування очікує підвищення глобальних тарифів на перестрахування, жорсткі умови прийому ризиків на перестрахування та посилення контролю за врегулюванням збитків. Така тенденція призведе до концентрації потужних транснаціональних перестраховиків у світовому страховому просторі.

В Україні ринок перестрахування лише набуває розвитку, незважаючи на його широке розповсюдження в світі. Стимулюючими факторами розвитку вітчизняного ринку перестрахування є зниження фінансової спроможності страхових компаній виконати свої зобов'язання через економічні потрясіння та збільшення кількості катастрофічних ризиків. Особливості сучасних кризових потрясінь спонукають страховий ринок до пошуку нових сегментів фінансового ринку, яким і є ринок перестрахування.

Ринок перестрахування мало досліджений вітчизняними та українськими науковцями в області практичного застосування перестрахових операцій в український страховий ринок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий науковий внесок у дослідження питань фінансового становлення та функціонування ринку перестрахування зробили такі зарубіжні та українські вчені, як В.Д. Базилевич, В. Веретнов [8], О.О. Гаманкова, О.Д. Заруба, М.С. Клапків, О.В. Кнейслер, С.С. Осадець [3], Р.В. Пікус, Л.О. Позднякова, Т.В. Татаріна, Я. Шумелда [6]. Серед західних учених-економістів можна виокремити праці: Д. Бланда, К. Бурроу, І.Балабанова, К. Волого, Д. Гауера, Л. Гератеволья, М. Гросмана, Ю. Журавльова, М. Каминкіна, Є. Коломіна, А. Корчевської, Дж. Макензі, А. Манеса, Р. Меркіна, К. Пфайффера, В. Райхера, В. Сухова, К. Турбіної, Т. Федорової, Д. Хемптона, В. Шахова та інших дослідників.

Незважаючи на наукові дослідження, окремі теоретичні, методичні та практичні аспекти перестрахування залишаються недостатньо дослідженими. Зокрема, малодослідженими є регулювання перестрахових опе-

рацій на законодавчому рівні, розвиток ринку перестрахування після світової фінансової кризи, яка знизила фінансову спроможність перестрахових компаній. Потребують опрацювання питання, пов'язані зі збільшенням місткості національного ринку перестрахування та його інтеграції у світовий перестраховий ринок, покращення інформаційного та аналітичного забезпечення перестрахування.

Методологія. Теоретико-методологічною основою дослідження слугувала сукупність загальнонаукових та специфічних методів пізнання фундаментальних положень сучасної економічної теорії, теорії фінансів, концептуальних засад страхування, зокрема у дослідженні було використано такі методи: аналізу і синтезу – при визначенні сутності ринку перестрахування та його місця в глобальному страховому просторі, узагальненні особливостей ринку перестрахування; статистико-економічний: при дослідженні розвитку та сучасного стану ринку перестрахування в Україні; розрахунково-конструктивний та експериментальний: при оцінці світового ринку перестрахування; метод порівняння та інші.

Мета статті – узагальнення теоретичних підходів до сутності ринку перестрахування та розробка практичних рекомендацій щодо використання можливостей глобального ринку перестрахування для забезпечення стабільного розвитку страхового ринку України в період глобальної рецесії.

Результати. Перестрахування – це окремий фінансовий механізм страхування, за допомогою якого страховики підтримують рівень своєї платоспроможності та виконують покладені на них зобов'язання. Ціль перестрахування полягає в захисті страхованих від можливих фінансових втрат, які він понесе за укладеними договорами страхування, якщо не захиститься перестрахуванням. Рівень захисту в кожному випадку визначається договором перестрахування. За допомогою перестрахування страховик може збільшити ємність свого страхового портфелю шляхом підписання договорів прямого страхування за ризиками, які перевищують за своєю повною вартістю його фінансові ресурси. Завдяки перестрахуванню страхова компанія підтримує необхідну рівновагу у своїй діяльності, яка постійно знаходиться під впливом багатьох факторів. До таких факторів відносяться і випадкові коливання в розвитку збитковості, і ймовірність катастроф, які спроможні спричинити колосальні збитки, особливо в ситуації кумуляції збитку, коли страховик несе відповідальність за багатьма страховими полісами через одну подію.

Сучасний ринок перестрахування має такі тенденції:

- географічна диверсифікація перестрахового бізнесу, тобто залучення перестраховиків у перерозподіл прийнятих ризиків в цілях стабілізації світового страхового ринку;

- розвиток нових напрямів обслуговування клієнтів, надання послуг в області інформаційних технологій;
- головним фактором забезпечення фінансової стійкості перестрахових організацій є досконале управління ними.

Основними характеристиками перестрахування, які визначають його сутність, є: перестрахування є окремим самостійним сегментом страхування; ризик, взятий на себе страховиком за прямим договором страхування, називається оригінальним ризиком і являється ос-

новним об'єктом договору перестрахування; другою стороною за договором перестрахування може бути тільки страховик.

Функціональна система перестрахування є доволі складною, вона включає в себе сукупність учасників ринку перестрахування, принципів, видів та форма перестрахування, які взаємодіють між собою та утворюють ринок перестрахування (рис. 1).

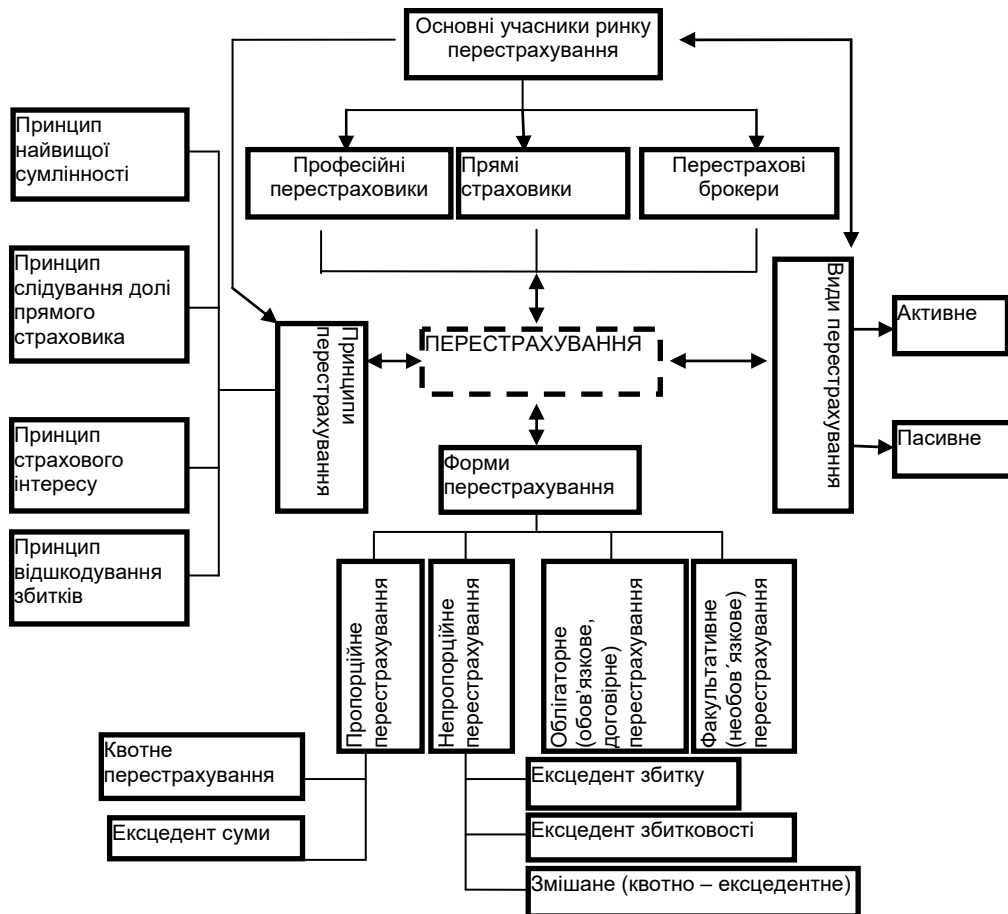

Рис. 1. Механізм здійснення операцій перестрахування

Джерело: розроблено автором.

Під час дослідження ринку перестрахування необхідно врахувати його схильність до циклічного розвитку, що безпосередньо впливає на фінансові показники діяльності компанії.

З метою подальшого аналізу, проміжок часу між двома однаковими періодами (або майже однаковими) галузі перестрахування, буде називатися циклом розвитку перестрахування. Загальна тривалість циклу вимірюється зазвичай часом між сусідніми вищими або двома сусідніми нижчими точками активності. Відповідно, тривалість спаду вимірюється часом між вищою і наступною нижчою точками рівня цін, а підйому – часом між нижчою і наступною вищою точками. Таким чином, в структурі циклу виділяють вищу (пік) і нижчу точку активності і лежать між ними фази спаду (рецесії) і підйому (експансії).

Експертами Swiss Re було висунуто припущення, що цикл всіх сегментів перестрахового ринку і середня його тривалість складає 7 років. Статистичні данні Американської перестраховальної Асоціації дозволяють підтвердити цю теорію. Під час розгляду статистичних даних за

двадцять сторіччя вдалося виділити інтервал циклу приблизно в 7 років. Однак, необхідно відзначити, що проведений аналіз дозволив зробити додатковий висновок про те, що довжина циклу має тенденцію до скорочення.

Визначено, що цикл є характерною рисою галузі перестрахування, який проявляється у вигляді жорсткого і м'якого ринку; даний цикл має тенденцію до синхронності у всіх країнах, що є безумовним підтвердженням глобалізаційних проявів у галузі; в основі періоду "жорстких ринків" 1969/70, 1975/76 і 1985/86 рр. в США і 1990/91 рр. [5]. Наслідком зазначених причин є: скорочення перестраховальних ємностей по всіх видах страхування; підвищення вартості наданого перестраховального покриття; ретельний відбір ризиків в цедента.

Одним з найважливіших факторів зміни корпоративної структури на світовому ринку перестрахування протягом досліджуваного періоду стали злиття, поглинання і формування найбільших міжнародних перестрахових груп.

Потреби мультинаціональних клієнтів (ТНК), що вимагають для свого обслуговування величезних власних

коштів і капіталу страхових / перестрахових компаній, призводять до необхідності концентрації на ринку перестраховання. Головними джерелами цих процесів у сфері перестраховання, що є невід'ємною частиною

світового фінансового ринку, стають всесвітньо орієнтовані стратегії, при яких перестраховий капітал концентрується і централізується на основі процесів злиттів, поглинань і реструктуризації компаній.

Таблиця 1. Найбільші злиття та поглинання на світовому ринку перестраховання за період з 2000 по 2011 рр.

Рік	Покупець	Придбання	Сума угоди
2001	Swiss Re	відділення по перестрахованню у Lincoln National Corp.	2 млрд. дол.
2009	Partner Re Ltd	Paris Re Holding Ltd	2 081 млн. дол.
2009	Validus Holdings Ltd	IPC Holdings, Inc	1 782 млн. дол.
2009	Farmers Group, Inc – Zurich	AIG – Personal Lines Division	1 700 млн. дол.
2009	Muenchner Ruechversicherungs	HSB Group, Inc	666 млн. дол.
2010	Max Capital Group	Harbor Point Re	1 521 млн. дол.
2010	ACE Limited	Rain and NV Haie Insurance Services, Inc	1 375 млн. дол.
2010	Apolo / CVC	Brit Insurance Holdings	1 364 млн. дол.
2010	Fairfax Financial Holdings Limited	Odyssey Re Holdings Corp	1 008 млн. дол.
2010	QBE Insurance Group, Ltd	NAU holdings Company, LLC	565 млн. дол.
2011	MetLife	Alico	16 млрд. дол.

Джерело: складено автором на основі [5,7].

Лідерами за кількістю та обсягом злиттів і поглинань є найбільші перестраховальні групи, такі як Munich Re, Swiss Re і General Re, які витратили близько 50 млрд. дол. на процеси злиттів і поглинань.

Аналіз ринку перестраховання свідчить про те, що в майбутньому злиття та поглинання компаній все ж продовжаться. Дані процеси будуть диктуватися жорсткими економічними чинниками, внаслідок яких найбільші перестрахові гравці будуть нарощувати свої потужності за рахунок придбання менших перестрахових компаній, які мають певну частку ринку перестраховання та своє коло споживачів. Ці процеси дозволять розширити перестра-

хові операції та забезпечити виконання усіх своїх зобов'язань перед користувачами перестрахових послуг.

Світовий ринку перестраховання сконцентрований в таких регіонах, як Північна Америка (близько 56%), Латинська Америка (близько 4%), Західна Європа (близько 26%), Азія (близько 12%) та інші країни (близько 2%).

До найбільших перестрахових компаній світу відносять Munich Re (Німеччина), Swiss Re (Швейцарія), Lloyd's (Великобританія), Hannover Re (Німеччина), Reinsurance Group of America (США). Зазначені перестрахові компанії представлені на світовому ринку перестраховання з моменту його заснування та відображають всі тенденції розвитку даного ринку.

Таблиця 2. Загальна сума страхових премій, отриманих за договорами перестраховання за 2010-2014 рр. (млн. євро)

№	Перестрахова компанія	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
1	Munich Re	45500,0	49500,0	52000,0	51100,0	48800,0
2	Lloyd's	26990,4	28047,7	30464,6	-	-
3	Hannover Re	11428,7	12096,1	13774,2	13963,4	14361,8
4	Swiss Re	21194,4	20627,3	24697,3	28818,0	31262,0
5	Reinsurance Group of America	5289,2	5658,8	6047,0	7304,3	7406,7

Джерело: розраховано автором на основі аналітичних звітів перестрахових компаній.

Доведено, що розвиток міжнародного страхового ринку відбувається безпосередньо під впливом глобалізації. Глобалізація світового ринку страхування являє собою процес стирання законодавчих та економічних бар'єрів між національними страховими господарствами, що відбувається під впливом змін у світовій економіці, і має в якості кінцевої мети формування глобального страхового простору.

Під час дослідження встановлено, що американський ринок перестраховання є визнаним лідером на ринку перестраховання життя. Таке лідерство досягається за рахунок розробки нових програм як для індивідуального перестраховання життя, так і для корпоративного сектору, надання різних видів послуг корпоративному сектору, чіткої тарифної та андеррайтерської політики, наявності власних розрахункових таблиць та показників з перестраховання життя.

На сьогоднішній день тема перестраховання є дуже актуальною як для учасників українського страхового ринку, так і для наших іноземних партнерів. Метою перестраховання є розширення і зміцнення мережі широким гарантій, які здатні покрити серйозний ризик, який врівноважується міжнародним, економічним і страховим балансом. Тому завдання формування системи перестраховання на внутрішньому страховому ринку стає у нас все більш важливим і актуальним.

Перестраховання є похідним від страхування, тому особливості розвитку страхового ринку в основному відображуються і на ринку перестраховання. Операції з перестраховання ризиків за межами України в останні роки утримують стабільну позицію та мають широку географію. Найбільшу частку українських ризиків перестраховують такі країни як Великобританія (22,9%), Німеччина (21,4%), Російська Федерація (23,0%) та Швейцарія (13,7). Ці чотири країни займають лідируючі позиції за обсягом страхових платежів протягом усього досліджуваного періоду. Слід зазначити, що до фінансової кризи частка страхових платежів була набагато вища, а після 2008 року даний показник значно знизився, що негативно відобразилося на економічні ситуації нашої країни.

У 2010-2016 роках відбулася значна диверсифікація ризиків страхування та перестраховання, які передаються перестраховикам – нерезидентам. Починаючи з 2010 року українські ризики передаються в перестраховання до таких країн: Казахстан, Польща, Бельгія, Іспанія, Чеська Республіка, Італія, Індія, Ісландія, Нідерланди, Йорданія, Єгипет, ОАЕ та Фінляндія. Така ситуація зумовлена тим, що в даних країнах кращий фінансовий клімат та кращі умови для здійснення перестраховання. Після світової фінансової кризи велика кількість європейських країн зуміли збільшити свої фінансові потуж-

ності до такого рівня, щоб брати не тільки внутрішні страхові ризики на перестраховування, а й зовнішні.

Страховий та перестраховий ринки розвиваються в Україні протягом останніх двадцяти років і на сьогоднішній час український страховий та перестраховий ринок не може достатньою мірою конкурувати зі світовим ринком, тому українські страховики та перестраховики мають невеликі фінансові потужності для виходу на світовий ринок.

Найбільш ризикованими видами, які потребують перестраховування за кордоном, є страхування майна, страхування наземного транспорту, страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ, страхування фінансових ризиків та страхування відповідальності перед третіми особами.

Внаслідок відсутності кваліфікованих перестрахових компаній, в Україні здійснюється досить незначний рівень перестрахових операцій і значна частка страхових ризиків перестраховується за кордоном. Рівень покриття потенційних ризиків в Україні становить близько 10%, в той час як у більшості розвинених країн цей показник становить 90-95%.

Під час проведеного аналізу державного та світового ринків перестраховування можна виділити такі перспективні напрямки діяльності ринку перестраховування: запровадження ліцензування перестрахової діяльності в Україні та створення єдиної державної перестрахової компанії; необхідно створити умови для розвитку національних перестрахових брокерів та актуаріїв, що дозволить заощадити час на розміщення ризику та підвищить рівень оцінки даних ризиків; запровадити положення Solvency I, Solvency II, за допомогою яких підвищиться реальний рівень перестрахових операцій та рівень вхідного перестраховування; розробити та запровадити стратегії в області перестраховування до 2020 року, які дозволять структурувати усі напрямки діяльності в області перестраховування та вийти на міжнародний ринок перестраховування.

Висновки та дискусія. У статті здійснено нове вирішення наукового завдання, що полягає у дослідженні особливостей функціонування світового та вітчизняного ринку перестраховування в період глобальної рецесії. Також є важливим визначення особливостей ринку перестраховування після світової економічної кризи та вплив на нього глобалізаційних процесів.

Процес перестраховування проходить паралельно з процесом розвитку страхового ринку, яке виражається у збільшенні обсягу операцій, появи нових більш складних видів страхування і застрахованих ризиків, спеціалізації страхових компаній, розширенні фінансових можливостей страховиків і збільшенні їх власного утримання. Вітчизняні страховики використовують перестраховальну ємність не

тільки українського ринку перестраховування, а й світового. У цьому випадку особливого значення набуває знання форм і методів перестраховування, оцінка економічних наслідків їх використання, що безсумнівно сприяє підвищенню ефективності перестрахового захисту.

Світовий ринок перестраховування є одним із сегментів системи міжнародних економічних відносин. Процеси концентрації, інтеграції та глобалізації, які активно відбуваються у світовій економіці з середини 90-х рр., активно впливають на якісні та кількісні параметри світового ринку перестраховування, змінюючи його регіональну і корпоративну структуру, державне регулювання перестраховальної діяльності як в рамках національних економік, так і на рівні регіональних угод.

Роль країн, що розвиваються на світовому ринку перестраховування неухильно зростає. Спостерігається зростання сум премій, переданих у перестраховування з цих країн. Український ринок перестраховування займає поки незначне місце на світовому ринку перестраховування, однак можна чекати посилення його впливу на міжнародному ринку перестраховування в майбутньому.

Таким чином, розроблені теоретичні підходи до розвитку ринку перестраховування в період глобальної рецесії дають змогу забезпечити збалансований розвиток ринку перестраховування загалом.

Список використаних джерел

1. Страхование: Учебник для студентов вузов, обучающихся по спец. "Финансы и кредит", "Бухгалтерский учет, анализ и аудит" / Под ред. В.В.Шахова, Ю.Т.Ахведиани – 2-е изд., перераб.и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 511 с.
2. Основные проблемы и перспективы рынка входящего зарубежного перестрахования в 2013 году // [Электронный ресурс] / Офіц. сайт – Режим доступу: <http://forinsurer.com/public/13/07/08/460>
3. Страхування: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. С.С.Осадець. – 3-те вид. – К.: КНЕУ, 2006. – 599 с.
4. Закон України "Про внесення змін в Закон України "Про страхування" від 07.03.1996 № 85/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – N 18, ст. 78 [із змінами та доповненнями] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
5. Перестрахова група Америки [Електронний ресурс] / Офіц. сайт – Режим доступу: <http://www.rgare.com/Pages/home.aspx>
6. Шумелда Я.П. Страхування: Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей / За заг. ред. Я. Шумелда. Видання друге, перероблене і доповнене. – Тернопіль: Джура, 2006. – 296 с.
7. Шиман М. Глобализация как источник конкуренции, конфликтов и возможностей / Шиман М. // Проблемы теории и практики управления. – 2007. – №1. – С. 53.
8. Веретнов В. Особливості забезпечення конкурентоспроможності перестраховальних операцій цедента, перестраховика на вітчизняному та міжнародному страховому ринку / Веретнов В. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2015. – № 168. – С. 80 – 85. DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2015/168-3/12>

Надійшла до редколегії 05.02.16

Е. Прокофьева, канд. экон. наук, ассист.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

РЫНОК ПЕРЕСТРАХОВАНИЯ В ПЕРИОД ГЛОБАЛЬНОЙ РЕЦЕССИИ

В статье исследован рынок перестрахования в период глобальной рецессии. Рассмотрен рынок перестрахования и его место в глобальном страховом пространстве. Рассмотрены сущность рынка перестрахования и особенности его развития. Выделены процессы капитализации на мировом рынке перестрахования, определен процесс становления рынка перестрахования и циклы его развития. Раскрыто современное состояние отечественного и иностранного рынка перестрахования и тенденции его развития в условиях глобальной рецессии. Раскрыт механизм функционирования глобальных перестраховщиков на рынке перестрахования. Раскрыты перспективы развития отечественного рынка перестрахования с учетом глобальных тенденций.

Ключевые слова: перестраховочный рынок, глобальная рецессия, процессы капитализации, мировой рынок перестрахования.

O. Prokofjeva, PhD in Economics, Aassistant

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

REINSURANCE MARKET UNDER THE GLOBAL RECESSION

In the article the reinsurance market during the global recession. Reinsurance market and its place in the global insurance space were studied. The nature of reinsurance market and peculiarities of its development were considered. Author determined the processes of capitalization on the global reinsurance market, defined the process of the reinsurance market establishing and its cycles of development. Current state of domestic and foreign reinsurance market and its trends during the global recession were disclosed. The mechanism of the reinsurance on global reinsurance market was reviewed. The prospects of the domestic reinsurance market development were discussed. Integration processes of Ukrainian reinsurance globalization were defined.

Keywords: reinsurance market, global recession, processes of capitalization, global reinsurance market.